

Particularități psiho-pedagogice ale copiilor cu dificultăți de învățare

Prof. Bidică Emilia , Școala Gimnazială "Mihai Eminescu" Năsăud, Bistrița-Năsăud

Ceea ce îi deosebește pe toți elevii cu dificultăți de învățare este caracterul unic al deficienței. Dacă este adevărat că acești elevi pot fi grupați după caracteristici comune, bazate pe cerințele educative speciale, este la fel de adevărat că fiecare elev nu se încadrează perfect într-o anumită categorie. De exemplu, elevii care au o deficiență mintală nu au cu toții aceleași aptitudini intelectuale, deficienții auditiv nu au cu toții aceleași incapacitate, la fel ca și deficienții de vedere, cei handicapați psihic, iar elevii surzi nu au toți aceleași aptitudini și cerințe educative speciale. În afară de asta, diferențele ce se remarcă de obicei la majoritatea elevilor cu dificultăți de învățare sunt atât de mari încât profesorii nu pot stabili criterii ferme pentru fiecare categorie de dificultăți „clasice”. Analizând specificul proceselor psihice la copiii cu diferite deficiențe vom descoperi câteva particularități cu implicații majore în activitatea didactică desfășurată cu aceștia.

Orice activitate de învățare, inclusiv cea școlară, se realizează prin interrelaționarea funcțiilor și proceselor psihice, cu accent pe procesele psihice cognitive. În cunoașterea elementară se disting îndeosebi rolul senzațiilor, percepțiilor, atenției, memoriei, aprofundarea cunoașterii accentuează rolul reprezentărilor, imaginației și gândirii, iar motivația și comunicarea elev-profesor acționează ca un motor al activității psihice.

Raportul gândire- limbaj- memorie- atenție rezidă mai întâi la ceea ce numim intelect, ansamblu de elemente ale psihicului ce permite cunoașterea prin detașarea de experiența nemijlocită și care se constituie treptat în ontogeneză, prin interacțiunea cu mediul socio-cultural.

Dacă în condiții de dezvoltare obișnuite și funcționare normală a analizatorilor, dependența de senzații a celorlalte procese cognitive trece neobservată, în situații speciale, de blocare, diminuare sau suprimare a canalelor senzoriale, mai ales a celor auditive și vizuale, calitatea proceselor cognitive este dependentă în mare măsură de calitatea și aportul aferențelor senzoriale.

O preocupare majoră a fiecărui dascăl, deschizător de drumuri, este cunoașterea reală a individualității elevilor cu care lucrează, fapt care duce la individualizarea acțiunilor pedagogice, la o tratare diferențiată a elevilor în funcție de posibilitățile lor intelectuale. Una dintre cele mai mari probleme, acuzată frecvent de cei care lucrează cu copiii școlari sau sunt mereu în preajma lor, putând să-i observe continuu și ajungând să-i cunoască foarte bine, rămâne identificarea oportună și corectă a copiilor cu reale dificultăți de învățare.

Unul dintre criteriile acceptate ca pragmatice pentru identificarea dificultăților de învățare rămâne diminuarea sistematică și îndelungată a performanțelor școlare a elevilor suspecți de dificultăți de învățare.

Evaluarea psiho-pedagogică a deficienței de învățare trebuie să realizeze, în cazul copilului suspectat de o asemenea stare, incursiuni necesare în toate marile arii specifice ale personalității caracterul, temperamentul, dispoziția, conștiința și intelectul copilului suspectat de deficiență de învățare.

Copiii cu dificultăți de învățare au nevoie de organizarea învățării în funcție de cerințele

lor educative. Principala cerință față de învățare este individualizarea metodelor folosite pentru copiii cu dificultăți de învățare. Este necesar ca învățătorul să cunoască și să poată folosi o serie de strategii didactice, cu care să identifice și să sprijine rezolvarea dificultăților de învățare în clasă, să respecte următoarele cerințe :

-să cunoască bine dificultățile de învățare ale fiecărui elev;

- să adapteze materialul didactic folosit la fiecare temă ;
- să procure material de sprijin atunci când este nevoie.
- să se asigure că elevii aflați în situație dificilă au achiziționat aptitudinile prealabile.
- să și rezerve un timp necesar în fiecare oră pentru a evalua eficacitatea activităților de învățare și predare.

Se pune problema de a se realiza un mediu de învățare stimulat și adecvat pentru toți copiii, deci și pentru cei care primesc o intervenție suplimentară și specializată în afara clasei.

Există o mare varietate de particularități psiho-pedagogice la copiii cu dificultăți generale de învățare.

Un raport realizat în 1966 de Clements în urmă unui grup de discuții pe această temă evidențiază cele mai frecvente 99 de caracteristici. Primele patru dintre acestea erau : hiperactivitatea, deficiență perceptiv-motorie, scăderi și creșteri ale stărilor emoționale și deficite generale de coordonare. Dificultatea teoretică generală care se consideră azi caracteristică fundamentală a dificultăților specifice de învățare era în lista menționată pe locul opt.

Un alt studiu efectuat în 1985 în Iowa, Statele Unite asupra 1839 de elevi cu dificultăți specifice de învățare, aflați în cadrul programelor de remediere, a evidențiat trei caracteristici comune:

- acceptanța scăzută socială;
- deficit de atenție;
- probleme de comportament.

Prima trăsătură comună se referă la dificultatea de adaptare socială, sau cel puțin riscul acesteia și la climatul social creat în jurul copilului cu dificultăți de învățare. Deficitul de atenție este o inabilitate în a finaliza sarcinile de lucru, iar a treia caracteristică se referă la tipul și incidența în clasa de elevi a problemelor de comportament.

Mercer (1987) realizează o altă perspectivă de prezentare a caracteristicilor copiilor cu deficiențe specifice de învățare : prin analiză pe trepte de vârstă și pe posibilități de intervenție adecvată. El se referă la ariile de probleme care pot interveni, la evaluarea acestora și la tratamentul necesar în patru vârste ale copilăriei și la vârstă adultă.

Elevii cu dificultăți specifice de învățare se disting prin caracterul unic pe care îl prezintă dificultatea fiecăruia. Această pentru că există grade foarte diferite de abilități și de deprinderi. Deși se constată că nu aparțin categoriilor de deficiențe cunoscute, în abordarea dificultăților de învățare se remarcă aceleași cerințe speciale față de procesul educativ.

Se observă la copii o incapacitate de a trata anumite informații, ceea ce se traduce prin:

- dificultăți în stilul de organizare ;
- dificultăți în orientare ;
- dificultăți în colaborare și socializare ;
- predispoziție spre accidente ;
- adaptare dificilă la schimbare ;
- hiperactivitate sau inerție ;
- lipsa de atenție ;

Chiar dacă încearcă să achiziționeze sau au achiziționat abilități și aptitudini în anumite domenii de dezvoltare, acești elevi se caracterizează prin aceea că :

- nu evoluează în anumite domenii ;
- furnizează un randament inegal în rezultatele școlare;
- nu pot profita de ceea ce le oferă clasa obișnuită.

Studiile realizate asupra acestei categorii de copii relevă heterogenitatea categoriei. O încercare de clasificare pune ca centrale următoarele categorii:

- copii cu tulburări de percepție vizio-spatială;
- copii cu tulburări de limbaj ;

- copii cu tulburări de atenție.

Se relevă că acești elevi au antecedente sociale, afective, culturale și/sau educative dar nu au nici deficiențe nici comportamente de alt tip. Este evidențiată însă tendința către alergii și tulburări fizice minore cum ar fi otita. Iată de ce copiii cu dificultăți specifice de învățare se disting mai puțin prin apartenența la o categorie sau altă de deficiențe cât mai mult prin unicitatea problemelor fiecăruia. Diferențele individuale unice sunt la ei mai importante decât diferențele de grup. Iată de ce nu se pot introduce criterii precise în clasificarea dificultăților de învățare, iar varietatea clasificărilor este recunoscută.

După autorii ghidului canadian menționat copii considerați că având dificultăți de învățare clasice de tip grav, de obicei de origine neurologică, constituie numai 3% din populație. Acestea provin dintr-o leziune cerebrală sau au origine genetică. Un grup mai important de copii până la 4% prezintă caracteristicile menționate mai puțin pronunțate. Caracteristicile acestor două grupuri este asemănarea cu deficiențele de intelect, învățarea în ritm lent și tulburările de comportament. Chiar dacă unii dintre acești elevi nu au dificultăți de învățare grave ei întâmpina mari probleme în învățarea școlară pentru că aptitudinile lor intelectuale sunt mai puțin dezvoltate, motivația pentru învățare este slabă iar experiențele lor sociale și educative sunt mai puțin bogate, sau pur și simplu ei nu sunt sprijiniți suficient de părinți în învățare.

Alte caracteristici ale elevilor care prezintă cerințe speciale față de educație deci se încadrează în categoria largă a dificultăților de învățare sunt următoarele :

-lipsa maturității și un comportament de tip narcisist și egocentric, ceea ce îi determina pe adulți să îi trateze ca pe copiii mici ;

-speriați de școală nu pot depăși aceste probleme decât cu ajutorul colegilor ;

-pot înțelege informațiile, dar sunt incapabili să răspundă la întrebări, ceea ce denotă o incapacitate de redare a celor știute ;

-pot fi copleșiți de sarcinile de rezolvat, pot ști să rezolve o problema dar nu realizează practic demersul respectiv.

Din punct de vedere al procesului de prelucrare a informațiilor se poate considera că elevii care au dificultăți de învățare se caracterizează prin ineficiență proceselor de baza în special în :

-recepția mesajelor ;

-conversație ;

-producere de informații ;

-concentrarea atenției.

Aceste dificultăți se observă cel mai bine în activitatea școlară și pot avea influență asupra socializării. Este afectat cel puțin unul din domeniile următoare a abilităților și deprinderilor de baza :

- ascultarea ;

- raționamentul ;

- memoria ;

- limbajul oral și scris ;

- lectură ;

- ortografia ;

- caligrafia ;

- calculul ;

- rezolvarea problemelor ;

- relațiile spațiale și

- interacțiunile sociale.

Chiar dacă sunt în stare să opereze cu ideile concrete, acești copii au probleme cu sesizarea semnificațiilor celor mai subtile. De aceea problema care se ivește pentru ei în

cunoaștere este de a explora informația și odată trecut acest prag sprijinirea lor să o folosească în contexte diferite. Se ivesc probleme și în exprimare la nivel oral și scris.

Putem considera că din toate caracteristicile menționate elevii cu dificultăți de învățare vor fi mai sensibili și mai neadaptați la școală. Din atitudinea adulților față de ei se va naște o imaturitate, un comportament egocentric, de izolare chiar narcisic. Ei se tem de școală și cu greu își fac prieteni. Chiar dacă reușesc să-și însușească informațiile folosindu-și memoria ei răspund greu la întrebări și opriți din expunere nu știu să reia. Chiar când înțeleg, le este greu să producă informații. Se simt depășiți de sarcinile școlare, ceea ce conduce la pesimism în abordarea rezolvării problemelor.

Bibliografie

1. Băban, A. (2001), *Consiliere educațională – ghid metodologic pentru orele de dirigenție și consiliere*, Ed. Psinet, Cluj-Napoca
2. Gherguț, A., (2005), *Sinteze de psihopedagogie specială*, Editura Polirom, Iași
3. Ionescu, M., Bocoș, M., (2009), *Tratat de didactica moderna*, Editura Paralela 45, Pitești
4. Vărășmaș, E., (2007), *Psihopedagogia copilului cu dificultăți de învățare*, Proiectul Pentru Invățământul rural